

ANTICKÉ PODSVĚTÍ A CHTONICKÁ BOŽSTVA

- do říše podsvětních stínů se podařilo **zaživa proniknout** a vrátit se zpět jen několika **bájným hrdinům** (héroům):
 - **Héraklovi** – do podsvětí se dostal s pomocí boha **Herma** tajným vstupem při plnění svého **12. úkolu** (měl přivést Kerbera z podsvětí na zem, v Mykénách se ho však polekali, musel ho odvést zpět), osvobodil z podsvětí athénského krále Thésea (manžel Faidry)
 - **Orfeovi** – očaroval Kerbera svým **zpěvem**, když si šel pro milovanou **Eurydiku**
 - **Aeneovi, Sisyfovi** a některým dalším vyvoleným, jimž bohové dovolili vstoupit do podsvětí (Kerbera ukonejšili **medovým koláčem**)

Kerberos a Hérakles

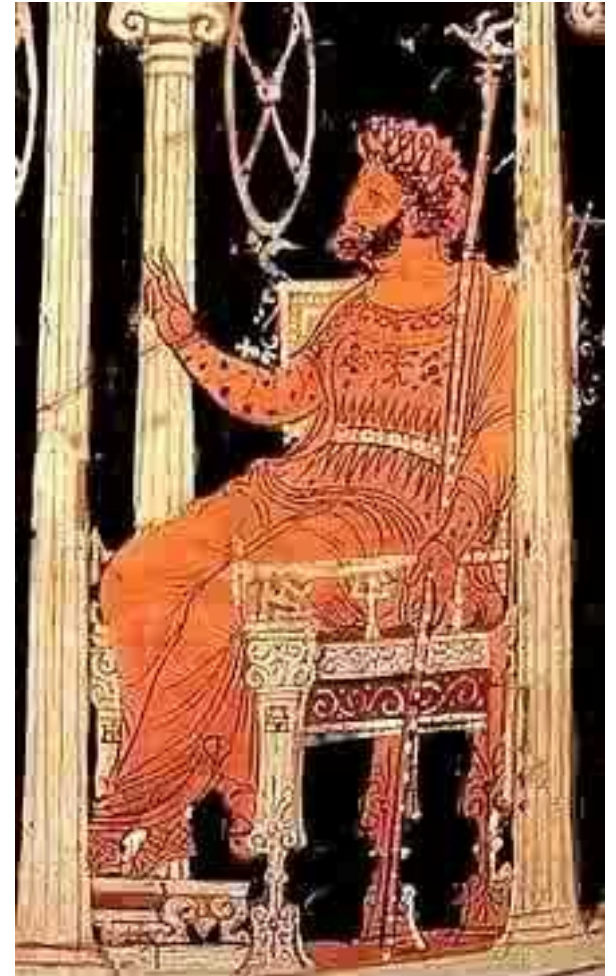
- podle Řeků **věk hrdinů**, jimž pomáhali bohové a kteří tvořili jakýsi **mezičlánek** mezi bohy a lidmi, **skončil v 7. stol. př.n.l.** (od 6. stol. Řekové lineárně počítali čas), konec doby mytické a nových mýtů...
- **život hrdinů** měl pokračovat po jejich smrti těsně **pod zemským povrchem** (ne přímo v podsvětí), kde byli obdařeni **kouzelnou mocí** a mnozí z nich byli **uctíváni** podobně jako podsvětní božstva
- podle Homéra i Hésioda byl **nejhlubším** místem podsvětí **Tartaros**, mezi samotným podsvětím a Tartarem byla původně tak velká **vzdálenost** jako mezi **nebem a zemí** – časem však **Tartaros a podsvětí splynuly** v jednu podzemní říši zesnulých, kde vládl nelítostný bůh Hádés

- podsvětní geografie:
 - podsvětím protéká 5 řek: Styx (řeka nenávisti naplněná jedem), Acherón (řeka nářku), Kókytos (řeka zármutku), Pyriflegethón (ohnivá řeka), Léthé (její vody dávají zapomenout na vše pozemské)
 - na západě podsvětí se rozkládají **Elysejská pole**, kde pobývali duchové spravedlivých
 - v nejhlubší části byl Tartaros (Zeus tam uvrhl své protivníky, jsou tam i největší hříšníci), který leží tak hluboko pod zemí, jak vysoko je nebe nad zemí (železná **kovadlina** by ze zemského povrchu padala na její dno **9 dní a nocí**); existovalo i stejnojmenné božstvo
 - Hádés měl svůj palác v Erebu, kde vládl s Persefonou
 - většina mrtvých dlela v podsvětní žalotě v podobě **stínu**

Gustav Doré: *Plavba přes Styx*

- **Hádés** – tj. „Neviditelný“, řecky též **Plútón** (latinsky Plútó), tj. „Bohatý“, což poukazuje na **plodivou sílu země** a též na **nerostné poklady** v ní ukryté
 - jeho atributy jsou **roh hojnosti** (vládne podsvětí i veškerému **bohatství** v hlubinách země) a kouzelná **přilba**
 - zasvěcen mu byl strom **cypřiš** a květina **narcis**, coby oběti preferoval **černé ovce**
 - **nejstarší** z Kronových synů
 - lidé se báli vyslovit jeho **jméno**, aby ho nepopudili (každý věděl, že se do jeho říše dřív či později dostane)
 - byl neoblíben i **mezi bohy**, proto svou říši téměř neopouštěl

Hádés

Hádés a Persefona

- **duše zesnulých** se do podsvětí dostávaly vchodem, který hlídal **strážce** podsvětí **Kerberos** (lat. Cerber)
 - stvůra se **3 psími hlavami** a s mnoha **hadími hlavami** na hřbetu (syn **Týfóna** a zmije-ženy **Echidny**)
 - jeho úkolem bylo, aby se **mrtví** nedostali ven ani **živí** dovnitř
- duše doprovázel do podsvětí **posel** bohů **Hermés** (to on přivedl **Persefonu** z podsvětí zpět na zemi)
- **Charón** – syn boha věčné tmy **Ereba** a bohyně noci **Nyx** (resp. Nykty)
 - převážel **duše zesnulých** ve své **bárce** přes podsvětní řeku **Styx**, sama **Styx** je bohyní této podsvětní řeky (**dcera** titána **Ókeana** a bohyně noci **Nyx**), obtéká celou říši mrtvých a je nepřekročitelnou hranicí podsvětí

- **Charón** na druhý břeh **převážel** pouze ty, jimž se dostalo **rituálního pohřbu** a navíc měli k zaplacení za převoz pod jazykem 1 **obolos** (nebylo to mnoho, spíš symbolický obnos), ostatní byli odsouzeni k **bloudění** na břehu řeky...
- v homérských textech se však nevyskytuje (známe podobné božstvo z etruské mytologie: **Charun**)
- když byly duše přeplaveny, předstoupily k velkému soudu před **3 soudce mrtvých**
- **kéry** – podsvětní **démonky** upírského vzhledu
 - **černá křídla**, dlouhé **bílé zuby**, pily **krev** zemřelých a raněných

- erínye / lítice (lat. fúrie) – narodily se z **Úranovy krve** (poté co mu Kronos uťal srpem přirození)
 - Hádovy služebnice, božstva **starší generace** než jsou olympští bohové
 - okřídlené **démonky**, ohyzdný obličej, oči podlité krví, místo vlasů kroutící se zmije, místo prstů ostré drápy (podle jiných zdrojů měly psí hlavu, opeřené tělo, netopýří křídla, v rukou kovem pobité metly či důtky)
 - pobývaly v hrobech a coby **zlé svědomí** pronásledovaly **vrahy**, kteří zabili někoho vlastní **krve** (viz např. Orestés), své oběti mučily často až k smrti
 - **Athéna** osvobodila Oresta za cenu uklidnění erínyí udělením poct (v takovém rozpoložení se jim pak říkalo **Eumenidy**, tj. Laskavé), ani tak prý není radno nahlas vyslovovat jejich jméno...

Klytaiméstra probouzí spící erínye, vpravo motiv z vázy